ગ્રંથમાલિકા 'બાળસંસ્કાર' : ખંડ ૨

સુસંસ્કાર અને સારી ટેવો

(Virtues and Good Habits - Gujarati)

ગ્રંથનું મનોગત

આજના બાળકો આવતીકાલના દેશના આધારસ્તંભ છે. દેશનાં આધારસ્તંભ થવા માટે બાળકો ગુણસંપન્ન અને આદર્શ હોવા જોઈએ. આજના બાળકોની સ્થિતિ કેવી છે ? કેટલાંક છોકરાઓ વડીલોનું સાંભળતા નથી, અભ્યાસ મન:પૂર્વક કરતા નથી અને શિક્ષકોનું ટીખળ કરે છે. અનેક છોકરાઓ કલાકોના કલાક સુધી ક્રિકેટ રમે છે અથવા દૂરચિત્રવાણી જુએ છે. કેટલાક જણ મોટા થાય ત્યારે ચલચિત્ર-કલાકાર બનવાનું ધ્યેય રાખીને સતત ચલચિત્રનાં ગીતો ગણગણતા હોય છે. કેટલાકને ખરાબ છોકરાઓની સંગત લાગી હોય છે, જ્યારે કેટલાક જણ માવો, ગુટખા ઇત્યાદિને અધીન થયેલા હોય છે. આ બધાને કારણે બાળકો સ્વાર્થી, ચિડકણાં, હઠીલાં, ચંચળ અને વિકૃત બની રહ્યા છે. આ બધું રોકવા માટે બાળકો પર સુસંસ્કાર કરવા આવશ્યક બન્યું છે.

સદર ગ્રંથમાં ખરાબ સંસ્કારોને કારણે થનારાં દુષ્પરિણામ, તેમજ સારા સંસ્કાર અને ટેવોનું મહત્ત્વ અને લાભ વિશદ કર્યા છે. તેને કારણે બાળકોને સારી અને ખરાબ બાબતોમાંનો ભેદ (ફેર) સમજાશે. બાળકોએ અભ્યાસ કેવી રીતે કરવો, કયા છંદ કેળવવા, ગુરુજનો સાથે કેવી રીતે વર્તવું, મહેમાનોનું સ્વાગત કેવી રીતે કરવું ઇત્યાદિ સૂત્રોને કારણે બાળકો જીવનમાં યશસ્વી નિવડવા સાથે જ ગુણી અને આદર્શ પણ બનશે.

બાળકોના સંદર્ભમાંની કેટલીક બાબતો વિશે વાલીઓએ રાખવાનો દૃષ્ટિકોણ, તેમણે બાળકો પાસેથી કરાવી લેવાના પ્રયોગ ઇત્યાદિનો પણ સમાવેશ આ ગ્રંથમાં છે.

સુસંસ્કારિત, ધર્માચરણી અને રાષ્ટ્રભક્ત એવી ભાવિ પેઢી નિર્માણ થાય તે માટે આ ગ્રંથ સહુને જ ઉપયોગી નિવડે, એ જ શ્રી ગુરુચરણોમાં પ્રાર્થના છે ! – **સંકલક**

અનુક્રમણિકા

(કેટલાક વિશિષ્ટતાપૂર્ણ સૂત્રો [મુદ્દાઓ] '*' ચિહ્નથી દર્શાવ્યાં છે.)

*	મનોગત	૧૨
*	ગ્રંથ વિશે સૂક્ષ્મ-જગત્‌માંના 'એક વિદ્વાન'એ કરેલું ભાષ્ય	૧૩
૧.	**સુસંસ્કાર શા માટે આવશ્યક હોય છે ?**	૧૪
	* સંસ્કારોના પ્રકાર	૧૪
	* નાની વયમાં જ સારા સંસ્કાર કરવાની આવશ્યકતા	૧૪
૨.	**રાત્રે વહેલા સૂઈને સવારે વહેલા ઊઠવું !**	૧૬
	૨ અ. જાગરણ કરવાના તોટા	૧૬
	૨ આ. સવારે વહેલાં ઊઠવાથી થનારા લાભ	૧૬
૩.	**ભગવાનની પૂજાઅર્ચન ઇત્યાદિ ઉપાસના કરવી !**	૧૭
	૩ અ. નહાયા પછી આ કરવું !	૧૭
	૩ આ. દીવા-બત્તી સમયે આ કરવું !	૧૮
૪.	**બા-બાપુજી અને ઘરમાંના વડીલોને વાંકા વળીને નમસ્કાર કરવા !**	૧૯
૫.	**બા-બાપુજી સાથે કેવી રીતે વર્તવું ?**	૨૦
	* બા-બાપુજીને કદીપણ દુભાવવા નહીં	૨૧
	* બા-બાપુજીએ કહેલું મન:પૂર્વક સાંભળવું	૨૨
	* બા-બાપુજી પરનો પ્રેમ કૃતિ દ્વારા પણ વ્યક્ત કરવો	૨૨
૬.	**મહેમાનોનું સ્વાગત અને આદર-આતિથ્ય કેવી રીતે કરવું ?**	૨૪
૭.	**શાળા માટેની સામગ્રી કેવી હોવી જોઈએ ? તેનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો ?**	૨૫
	* પુસ્તકોની કાળજી કેવી રીતે લેવી ?	૨૮
૮.	**શાળાને વિદ્યાનું મંદિર સમજીને આદર્શ રીતે વર્તવું !**	૨૯
	* શાળામાં વર્તન આવું હોવું જોઈએ !	૩૦
	* શાળામાં આવું વર્તન ન હોવું જોઈએ !	૩૧
	* શાળામાં લઈ જવાના ડબ્બામાં કઈ વાનીઓ લઈ જવી ?	૩૨
	* શિક્ષકો સાથે વર્તણૂક કેવી હોવી જોઈએ ?	૩૩
૯.	**હસ્તાક્ષર મરોડદાર અને સુવાચ્ય કાઢવા !**	૩૪
	૯ અ. હસ્તાક્ષર સારાં થવા માટે શું કરવું ?	૩૪
૧૦.	**વાંચન કરતી વેળાએ કઈ કાળજી લેવી ?**	૩૬
૧૧.	**અભ્યાસ સારો થાય એ માટે શું કરવું ?**	૩૬
૧૨.	**'કૉપી', 'રેગિંગ' ઇત્યાદિ કુપ્રથાઓથી દૂર રહો !**	૩૮

૧૩. નિરાશા અથવા પરીક્ષામાં અપયશ આવ્યા પછી આત્મહત્યાનો વિચાર કરવો, એ ગાંડપણ ! ૪૦

૧૪. અન્ય વાંચન કયુ કરવું ? ૪૧

* ‘કાર્ટૂન’ જોવા કરતાં પંચતંત્રમાંની બોધપૂર્ણ વાર્તાઓ વાંચવી ૪૨

* સંતચરિત્રો વાંચવા ૪૩

૧૫. શરીરસંપદા નિરોગી રહે, તે માટે શું કરવું ? ૪૯

* નિયમિત રીતે યોગાસનો કરવા * નિયમિત રીતે પ્રણાયામ કરવો ૪૯

* આયુર્વેદની કેડે પડવું ૪૯

૧૬. કઈ રમતો રમવી નહીં અને કઈ રમતો રમવી ? ૪૯

* ક્રિકેટ આ એક નિરર્થક રમત ! ૪૯

* વ્હિડિઓ ગેમ, કેરમ અને પત્તા ૫૧

* શારીરિક, માનસિક અને બૌદ્ધિક વિકાસ કરનારી ભારતીય રમતો રમવી ૫૧

૧૭. કેવા છંદો કેળવવા ? ૫૩

૧૮. બાળકો, હંમેશાં સારા ગોઠિયાઓની સંગતમાં જ રહો ! ૫૮

* ખરાબ સંગતીના દુષ્પરિણામો સમજી લો ! ૫૯

* સારાં બાળકોની સંગતમાં રહેવું હોય, તો ‘સનાતનના સંસ્કારવર્ગ’માં આવો ! ૬૦

૧૯. બાળકો, તમારા આદર્શ કોણ હોવા જોઈએ ? ૬૧

* બાળકોના ભૂલભરેલા આદર્શ-ચલચિત્ર અભિનેતાઓ અને ખેલાડીઓ ! ૬૧

* યોગ્ય આદર્શ રાખવાનું મહત્ત્વ ૬૨

* બાળકોએ કોનો આદર્શ સામે રાખવો ? ૬૨

* ભક્ત પ્રહ્લાદ * બાળક ધ્રુવ * છત્રપતિ શિવાજી મહારાજ ૬૩

* લો. તિલક * સ્વા. સાવરકર * પ્રથમ બાજીરાવ પેશવા ૬૩

૨૦. સુસંસ્કારિત થવા માટે ‘ટી.વી.’ને દૂર રાખો ! ૬૭

* દૂરચિત્રવાણીના દુષ્પરિણામ ૬૭

૨૧. દેવભક્તિ અને રાષ્ટ્રભક્તિ વધારનારાં ગીતો સાંભળો ! ૭૩

૨૨. બાળકો, આ સારી ટેવો પણ અંગીકાર કરો ! ૭૭